

De zeven levensprocessen

In hoeverre vormt de serie lezingen die Rudolf Steiner in 1924 hield, de Landbouwcursus, een inspiratiebron voor boeren, tuinders of onderzoekers anno 2014? Deel 12: David Borghouts (45 jaar) melkveehouder en begeleider op 'De Noorderhoeve'.

Tekst: Gineke de Graaf / Foto: Annelijn

Steenbruggen

De Noorderhoeve in Schoorl bestaat 35 jaar en is vanaf de start biologisch-dynamisch. Er is een tuinderij, melkveehouderij, zuivelwerkplaats en compostwerkplaats en er werken 60 mensen met een begeleidingsvraag. David werkt samen met twee collega's: sinds 3 jaar met Nico Borst (40) en sinds 2 jaar met Marcel Roelofsen (43). Nico en Marcel zijn beiden afkomstig uit de reguliere veehouderij.

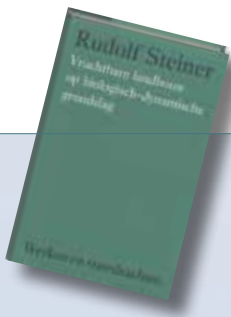
David: "In de Landbouwcursus beschrijft Steiner steeds weer hoe levensprocessen verlopen. Deels doet hij dat vanuit zijn hel-

derziende vermogens, wat ik hem niet kan nadoen. Maar ik voel mij door zijn manier van kijken en beschrijven gestimuleerd om zelf te gaan waarnemen en zoeken naar: wat heeft deze grond nodig? Wat hebben onze koeien nodig? Er is dus geen recept om over te nemen. Wel een nastrevenswaardig

beeld van een gesloten kringloop en bedrijfseigenheid. In die zoektocht naar wat goed is voor dit bedrijf zijn er twee dingen die mij enorm helpen en inspireren."

"Het eerste zijn de zeven levensprocessen, door Steiner onderscheiden en beschreven (zie kader). Deze zeven processen vinden

De zeven levensprocessen

Adem	Opnemen en waarnemen
Warmte	Aanpassen en verbinden
Vertering	Afbreken en verwerken
Uitscheiding	Scheiden en specificeren
Instandhouding	Instandhouden en herstellen
Groei	Groeien en mogelijkheden
Reproductie	Tot stand brengen en creëren

(Schema uit: de Noorderhoeve school 'dynamisch kijken teamdag'. Zie ook: R. Steiner, Zintuigen en levensprocessen, Uitgeverij Christofoor)

plaats in elk levend geheel, of het nu een mens is of een plant, dier, een leerproces of een organisatie. Elk van de zeven is belangrijk en vraagt verzorging en begeleiding. Een voorbeeld: we hebben op de Noorderhoeve geen gemakkelijke bodem: klei op veen. Ondanks veel aandacht voor compostering was de bodem op een gegeven moment tot verstarring gekomen; de groei van de gewassen bleef achter en er was weinig bodemleven. We zagen weinig regenwormen en onder de graszoden troffen we onverteerde grasresten aan. Coen ter Berg, bodemkundige, maakte ons erop attent dat er geen vertering in de bodem plaatsvond. Dat betekende dus dat het na de eerste twee levensprocessen al stakte. Het leek me toen belangrijk om te bekijken, om het verteringsproces een impuls te geven, waardoor ook het bodemleven weer op gang kon komen. Leuk was dat Coen mij bevestigde in deze opvatting. Dit seizoen zullen we zien of het bekijken

iets in beweging heeft gezet. Voor mij is het mooi om te ervaren dat de levensprocessen zoals Steiner die beschrijft in zijn boek 'zintuigen en levensprocessen' zo duidelijk herkenbaar zijn in de praktijk."

"Het tweede wat mij inspireert en helpt is de samenwerking met mijn twee collega's Nico en Marcel. Zij hebben een frisse kijk op dit bedrijf en hebben een bijzonder goed oog voor de koeien. Voor hen is de biologisch dynamische benadering nieuw. Ze volgden er een cursus over bij Michiel Rietveld."

Nico: "Koeien zijn kieskeurig, ze hebben een verfijnde smaak. Voor de gezondheid van de koeien en voor een goede melkgift is het belangrijk dat het gewas op het weiland smakelijk is. Wanneer de bodemprocessen niet vitaal en in balans zijn, dan is het voer voor de koeien ook niet aantrekkelijk. Naast het bekijken zijn we ook het gras eerder gaan maaien. Niet pas als er veel stengel en bloei in zit, maar als het gewas nog in de vegeta-

tieve fase zit. Dat geeft smakelijker voer en helpt om ook in de winter de melkgift goed op peil te houden. Samen met het voeren van eigen grasbrok konden we door de betere voerkwaliteit de krachtvoergift met 40 % terugbrengen. Zo komen we ook weer een stapje dichterbij de gesloten bedrijfskringloop. Verder zijn we op zoek naar welk type koe goed past op dit bedrijf, in deze streek. Vanwege de vele mensen die hier in de stal werken, hebben we geen eigen stier en werken we met K.I. Dat maakt het moeilijker om een echte bedrijfseigen koe te fokken. De blaarkop, die bekend staat als geschikte koe voor de biologische landbouw, vind ik steeds minder geschikt. Vaak wordt er ingekruisd met Holstein en het selecteren op de goede aftekening gaat ten koste van het selecteren op andere gewenste eigenschappen, zoals soberheid en gezondheid. Fleckvieh spreekt me aan maar heeft gevaarlijk wijd uitstaande hoorns, een nadeel. Ik kom nu toch uit op MRIJ, dat ras wordt iets melktypischer en is sterk."

Marcel: "Wat mij aanspreekt in de BD-landbouw, op dit bedrijf, is dat de koeien hier niet alleen een nummer hebben, maar ook een naam. Een koe kan hier echt koe zijn. Ik ben een pragmatisch mens, maar als dat ten koste van het dier gaat, zoals bij ont-hoornen, wordt de integriteit, de heilheid van het dier aangetast. Dat gaat me te ver. Sinds ik hier werk, voel ik me zelf ook dynamischer. Ik kijk dynamischer, zie meer oplossingen. En als ik 's avonds thuis kom ben ik anders moe. Wel lichamenlijk moe, maar niet geestelijk moe." ☺